

Andrzej F. Dziuba

"Dwieście lat niepodległości państw Ameryki Łacińskiej : perspektywa historyczna i wyzwania współczesności", red. K. Krzywicka, Lublin 2012 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 21/2, 285-289

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*Dwieście lat niepodległości państw Ameryki Łacińskiej.
Perspektywa historyczna i wyzwania współczesności*
(Red. nauk. K. Krzywicka)

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2012, ss. 305.

Dynamika przemian współczesnego świata ma swe wielorakie korzenie czy uwarunkowania, czasem nawet dość odległe, ale warto zawsze ich szukać. Ich doszukiwanie się niejednokrotnie znacznie pomaga w poprawnym rozeznaniu teraźniejszości. Niestety niejednokrotnie to bogactwo przeszłości jest bardzo szerokie i wręcz trudne do systematycznego objęcia, a tym bardziej naukowego przeanalizowania.

W tym kontekście patrząc na Amerykę Łacińską ta prawidłowość nabiera jeszcze wyraźniejszej aktualności. Jakże to wielkie bogactwo początków, potem przemian i dzisiejszego trwania. Można się pytać, jakie są więzi między tymi etapami, a jakie być powinny? Przemiany te przecież trwają nadal i niekoniecznie można dostrzec ich koniec.

Z nadzieją zatem należy powitać prezentowane dzieło zbiorowe poświęcone dwustuleciu niepodległości wielu państw Ameryki Łacińskiej. Sporo z nich przeżywa ten jubileusz, choć czasem tylko symbolicznie. Takie pochylenie się jest zamierzonym poważnym namysłem nad bardzo szeroką problematyką. Studium ukazało się jako tom II serii „Studia Iberoamerykańskie UMCS”. Redaktor naukowy tego zbioru jest znaną badaczką problematyki latynoamerykańskiej. Jest pracownikiem naukowym Wydziału Politologii UMCS. Ma znaczący dorobek naukowy w postaci artykułów, studiów i rozpraw. Jest autorką kilku książek, m.in.: *Kuba w środowisku międzynarodowym* (Lublin 1998), *Ameryka Łacińska u progu XXI wieku. Studia i szkice* (Lublin 2009), *El continente en cambio. Ensayos para un debate sobre America Latina* (Lublin 2009).

Trzeba zauważyć, że podstawą materiałów do tej książki jest konferencja naukowa zatytułowana: *Dwieście lat niepodległości państw Ameryki Łacińskiej – historia i współczesność*, która zebrała się 8 czerwca 2010 r. w Lublinie, w ramach Dnia Iberoamerykańskiego. Organizatorem były obydwa uniwersytety w Lublinie – UMCS i KUL.

Prezentowaną książkę otwiera schematyczny spis treści (s. 5–6). Następnie została ona podzielona na dwie duże części czy bloki tematyczne, a te z kolei na szczegółowe artykuły, w liczbie trzynastu.

Całość merytoryczną otwiera wprowadzenie, które ma podtytuł: *Ameryka Łacińska u progu trzeciego stulecia niepodległości. Perspektywa historyczna i wyzwania współczesności* (s. 7–25). Materiał ten jest interesującym wstępem do całości szczegółowych treści.

Pierwsza część opatrzona została tytułem: *Polityka – gospodarka* (s. 27–162). Składa się na nią siedem szczegółowych tekstów. P. Łaciński z Collegium Civitas prezentuje temat: *Systemy polityczne państw latynoamerykańskich – refleksje z perspektywy dwustulecia niepodległości Ameryki Łacińskiej* (s. 29–50). *Kształtowanie państwa narodowego w Wenezueli – autorytaryzm i militarizm w scentralizowanym państwie federalnym* (s. 51–73), to temat podjęty przez K. Krzywicką.

W kolejnym tekście C. Dimeo Alvarez z Instytutu Filologii Romańskiej UMCS proponuje temat: *Boliwaryzm, zmiany ideologiczne, polityczne i filozoficzne*. Dodano jeszcze precyzujący podtytuł: *Refleksje na temat rewolucyjnego procesu politycznego w Wenezueli* (s. 75–89). Natomiast A. Fijałkowska z Instytutu Stosunków Międzynarodowych UW proponuje analizę tematu: *TeleSur – integracja czy indoktrynacja?* (s. 91–109).

W kolejnym materiale ukazane zostało *Upadanie państwa w Ameryce Łacińskiej – kasus Kolumbii* w wersji zaproponowanej przez G. Gil z Wydziału Politologii UMCS (s. 111–126). *Stosunki cywilno-wojskowe w Ameryce Łacińskiej w XXI wieku* to tematyka przeanalizowana przez M. Stelmacha z Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologii Uniwersytetu Łódzkiego (s. 127–145). Część tę zamyka przedłożenie M. Paszkowskiego z Wydziału Politologii UMCS pt.: *Chiński smok, indyjski słoń czy rosyjski niedźwiedź? Państwa Ameryki Łacińskiej w polityce energetycznej mocarstw* (s. 147–162).

Drugą część prezentowanego zbioru opatrzono tytułem: *Spółeczeństwo – kultura – edukacja* (s. 163–264). Na ten blok składa się sześć tekstów badawczych. A. Pietrzak z Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL proponuje studium: *Duchowni katolicy wobec emancypacji politycznej Ameryki Łacińskiej XIX wieku* (s. 165–179). Natomiast R. Gaj z Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku wskazuje na *Czynnik religijno-teologiczny w procesie emancypacji Ameryki Łacińskiej* (s. 181–207).

Kontrowersje wokół XVI-wiecznych źródeł dotyczących objawień guadalupańskich w Meksyku przybliży J. Achmatowicz z Zakładu Iberystyki, Instytutu Romanistyki Uniwersytetu Wrocławskiego (s. 209–225). Natomiast C. Taracha, kierownik Katedry Historii i Kultury Języka Hiszpańskiego KUL podejmuje temat: *Kościół powszechny i polski wobec sytuacji religijnej w Meksyku w latach 20. XX wieku. Wybrane zagadnienia* (s. 227–235).

Z kolei M.E. Hebisz przybliży temat: *Warunki ekonomiczno-organizacyjne a edukacja w Regionie Andyjskim* (s. 237–258). Na koniec A. Wendorff z Katedry Filologii Hiszpańskiej Uniwersytetu Łódzkiego analizuje temat: *Maisanta jako postać między mitem a historią, bohaterami i „caudillos” Ameryki Łacińskiej* (s. 259–264).

Następnie zamieszczono interesującą bibliografię (s. 265–281). Podzielona ona została na: Dokumenty i raporty; Druki zwarte; Źródła internetowe. Dobrze, że zamieszczono dość obszerne streszczenia-podsumowania w języku

hiszpańskim (s. 283–289) oraz angielskim (s. 291–297). Podano także bardzo schematyczne noty o autorach (s. 299–300). W końcu dodano jeszcze aneks (s. 301–304) i informacje o serii wydawniczej (s. 305).

Słuszna jest opinia autorki wprowadzenia, iż „prezentowana książka jest rezultatem współpracy i dialogu naukowego młodych badaczy oraz specjalistów z polskich ośrodków uniwersyteckich, którzy zajmują się badaniem regionu Ameryki Łacińskiej. Autorzy książki reprezentują różne dyscypliny i podejścia badawcze” (s. 19). Ta różnorodność jest pewnym pozytywnym walorem, ale z drugiej strony sprawia, iż zdarzają się powtórzenia.

Zamieszczone teksty, zgrupowane w dwóch częściach, są często dość przypadkowe. Nie stanowią jakiegś zwartej analizy głównych tematów. W pierwszej części aż dwa teksty o Wenezueli napisane są raczej z pozycji ideologicznych niż politycznych. Ta ostatnia analiza jest oczywiście więcej wymagająca i twórcza. Jest to jeszcze bardziej skomplikowane, jeśli uwzględnimy dynamikę historyczną wpisaną w zmienne realia, nie tylko kontynentu latynoamerykańskiego.

Natomiast druga część, choćby tylko patrząc przez pryzmat jej tytułów, podchodzi ideologicznie do prezentowanych zagadnień. Aż cztery na sześć tekstów poświęcone są problematyce religijnej, a dokładniej chrześcijaństwu, a jednak nie ma to odzwierciedlenia w tytule części. Padają słowa, które nie oddają zawartości treściowej, nawet jeśli kulturę pojąć bardzo szeroko, wskazują, że do niej także należy religia. Musi nasuwać się pytanie, dlaczego zastosowano te eufemizmy, podczas gdy jakoby zamiarem autorów jest solidne studium i to w wykonaniu specjalistów.

W poszczególnych tekstach tej części jest oczywiście bardzo wiele o wierze i religii czy teologii oraz ich miejscu w rzeczywistości Ameryki Łacińskiej. Jest też sporo o polityce, choć różnie rozumianej. Z jakich względów wiara, choćby tzw. ludowa, miałaby być deprecjonowana. Ostatecznie, w całej swej głębi nie podpada ona pod badania socjologiczne, a jeśli już się je stosuje, to bardzo często są one zawodne.

Interesującą refleksją jest szkic poświęcony Matce Bożej z Guadalupe. Wskazywanie na kontrowersje ma zapewne wywołać odpowiednie nastawienie do tekstu. Dobrze, że autor, który ma na swoim koncie inne prace skupiające się wokół tej problematyki, zainteresował się tym ciekawym zagadnieniem. Padające tutaj m.in. już we wstępie słowa: „ezoteryczna problematyka” czy „ładunek ideologiczny i polityczny” są raczej terminami, które nie wróżą pełnego zatroskania naukowego, a przynajmniej rodzą wątpliwości (s. 209).

K. Krzywicka w zakończeniu wprowadzenia jeszcze raz wskazuje, jakie były motywy powstania dzieła: „Oddając do rąk czytelników książkę, będącą rezultatem współpracy zespołu autorów, chciałabym powrócić do genezy tego projektu. Pomysł przygotowania wydawnictwa, które stworzyłoby możliwość wielodyscyplinarnego spojrzenia na okres dwustu lat niepodle-

głości bytu państw Ameryki Łacińskiej z perspektywy XXI wieku narodził się podczas konferencji zatytułowanej «Dwieście lat niepodległości państw Ameryki Łacińskiej. Historia i współczesność», która odbyła się 8 czerwca 2010 roku w Lublinie na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II” (s. 24–25).

Z pewnością potrzebne są takie spotkania naukowo-badawcze. Warto udostępniać ich wyniki. Ale nigdy dość krytycznego spojrzenia, bo to jest jedyna droga prowadząca ku postępowi. Należy zatem wyrazić wdzięczność za to spotkanie, bo dwieście lat to dość długi okres w dziejach niepodległego państwa.

Recenzent wydawniczy książki dr hab. Marcin Gawrycki z Uniwersytetu Warszawskiego stwierdza: „Autorzy publikacji, mając rozległą wiedzę, różnorodnie zainteresowania badawcze, pokazują, w jaki sposób interesujące ich zagadnienia można wkomponować we wspólny projekt naukowy. Latinoamerykanistyczny ośrodek lubelski, od lat silny i prezentujący wysoki poziom naukowy, skupił w tej pracy zbiorowej przedstawicieli także innych ośrodków akademickich, przez co jest to publikacja przekrojowa, pokazująca kondycję całej polskiej latinoamerykanistyki. Czytając zawarte w niej artykuły, można z satysfakcją stwierdzić, że ów stan jest bardzo obiecujący” (s. IV okładki).

Jest to niezwykle optymistyczna opinia. Rodzi się jednak pytanie: Czym motywowana? Może obiecującymi perspektywami, wszak w nauce są także bardzo ważne. Mimo wszystko trzeba jednak z uznaniem przyjąć ten zbiór i dostrzec dość znaczące bogactwo źródłowe, także w zakresie literatury. Autorzy chętnie powtarzają opinie różnych badaczy, także ze stron internetowych. Trzeba w tym kontekście jednak pamiętać, że są to niejednokrotnie ulotne opinie, czasem okazjonalne i obarczone niekiedy tylko osobistymi emocjami oraz jednostkowym kontekstem.

W książce można spotkać błędy literowe (s. 167. 185). Szkoda, że nie zawiera ona indeksu nazwisk. Natomiast interesujący i dość obszerny jest zbiór bibliograficzny. Dobrze, że przywołano w niej prace polskich autorów oraz tłumaczenia. Oczywiście ważne są także prace naszych autorów w językach obcych, a zwłaszcza w języku hiszpańskim. Dobrze, że każdy z tekstów zaopatrzonej został w krótkie streszczenie w języku hiszpańskim. Ważne są podsumowania w języku hiszpańskim i angielskim.

Rozeznac fenomen niepodległości państw Ameryki Łacińskiej nie jest łatwe. Tutaj bowiem bardzo szybko można wpaść w ideologiczne zasadzki, co niestety widać w niektórych fragmentach książki.

Tak się składa, że ideologia jest szczególnym wrogiem w badaniach historycznych. W Polsce nadal trudno uwolnić się od tych zgubnych tendencji.

Jednak prezentowana praca zbiorowa jest jeszcze jedną interesującą propozycją w serii Studiów Iberoamerykańskich UMCS. Trzeba jednak czytać ją krytycznie, co oczywiście nie oznacza założeniowego krytycyzmu. Po prostu przedkładane propozycje treściowe nie zawsze spełniają oczekiwania badawcze. Niemniej bogactwo treści jest godne uwagi i uznania. Perspektywy historyczne i wyzwania współczesności, jak to formułuje podtytuł, czekają na dalsze oferty, a ich jawi się ciągle coraz więcej, także w języku polskim.

Bp Andrzej F. Dziuba